

כ"א בתמוז, תשע"ח 4.7.2018

גיליון מס' 617

פרשת פינחס

הייתכן שאלימות היא הפתרון? – על הריצה אל הפתרונות טרם הובנה הבעיה

מאת קובי שטיין, קבוצת יבנה

על מעשה פינחס קראנו בסופה של פרשת בלק בשבוע שעבר: **"וַיֵּרָא פִּינְחָס בֶּן-אֱלֶעָזָר בֶּן-אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וַיִּקַּם מִתּוֹךְ הָעֵדָה וַיִּקַּח רֶמֶחַ בְּיָדוֹ וַיָּבֵא אַחֵר אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶל הַקֶּבֶה וַיִּדְקַר אֶת שְׁנֵיהֶם אֶת אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְאֶת הָאִשָּׁה אֶל קֶבֶתָהּ וַתַּעֲצֵר הַמַּגֵּפָה מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (במדבר כה, ז-ח).** ואילו על הגמול שקיבל על מעשה זה נקרא בע"ה השבת: **"וַיִּדְבַּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר פִּינְחָס בֶּן אֱלֶעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן הֵשִׁיב אֶת חַמְתִּי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי בְּתוֹכָם וְלֹא כָלִיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי. לָכֵן אֶמַר הַנְּנִי נֹתָן לֹו אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם. וְהִיְתָה לוֹ וְלִזְרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֻנַּת עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר קָנָא לֹא-לֵהִיו וַיִּכַּפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (במדבר כה, י-יג).**

האם היה מעשה פינחס המעשה הנכון? לכאורה, התשובה היא חיובית, שכן במעשה זה עצר את המגפה, וכדברי הקב"ה, פינחס קינא את קנאתו של א-לוהים. משמע, פינחס עשה את הפעולה שהא-לוהים עצמו רצה שתיעשה. אך תשובה זאת קשה. ראשית, קנאים הם אלו אשר המיטו חורבן על עם ישראל בעבר, ואני סבור כי גם היום יש בקנאות כוח הרסני שעשוי להמיט אסון, אם לא ירוסן וימוגר. לכן אני חש בוז גדול ואף כעס אל מול מעשי אלימות וקנאות. במובן זה, אני חסיד של **"דְּרָכֶיךָ דְרָכֵי נְעָם וְכָל נְתִיבֹתֶיךָ שְׁלוֹם"** – אותו משפט אשר קהלת (ג, יז) אמר על החכמה ואנו מסבים על התורה. לא רק שאין מעשה פינחס עולה בקנה אחד עם מעשה השלום, אין הוא עולה בקנה אחד עם אותה מנטרה שמחנכים רבים דוגלים בה, ואני איתם, **"אלימות איננה הפתרון"**. יתרה מזאת, מעשה ראוי הוא על פי רוב גם מעשה שראוי לחיקוי. האם הינו רוצים לעודד קנאות כמודל לחיקוי? קושי נוסף לקבל את מעשה פינחס כמעשה ראוי, נוגע לגמול אשר מצווה ה' לפינחס על מעשיו. לו היה מעשהו של פינחס מעשה ראוי, הרי שראוי היה שגמולו יהיה היכולת לממש את כוחו זה גם לעתיד לבוא. משמע, היה עליו לזכות במינוי צבאי למשל, אך ודאי לא לקבל ברית שלום. ברית שלום היא האנטי-תזה למעשהו של פינחס. כיצד מיישבים קושי זה?

ניתן ליישב את הקושי דרך מיקום סיפור פינחס כחלק מרצף האירועים של פרשת בלק. אחת הנקודות החוזרות בעלילה של פרשת בלק היא הריצה אל פתרון טרם הובנה הבעיה. כך במערכה הראשונה מסרב בלעם להזמנתו המפתה של בלק משום שהקב"ה אוסר עליו, אך בלק מייחס את הסירוב להעדר חנופה וכבוד מספיקים, ולכן במערכה השנייה, **"וַיִּסָּף עוֹד בָּלַק, שְׁלַח שָׂרִים רַבִּים וְנִכְבְּדִים מֵאֵלָה"**. במערכה השלישית, האתון תסרב לצעוד בדרך בה יוביל אותה בלעם משום שמלאך ה' נראה אליה, אך בלעם יפרש את התנהלותה כמרידה, ולכן הפתרון הוא מכות ולא נסיגה מלאה מהתכנית. במערכה הבאה, תחת הפיקוח האלוקי, תהפוכנה הקללות לברכות, אך גם כאן יציע בלק פתרון טכני של שינוי מקום (אולי ישנה מזל), וזאת ללא שירד אל שורש הבעיה. פרשת בלק, אם כן, היא כרוניקה של פתרונות שאינם עונים על הבעיה משום שלא נעשה ניסיון להבין מהי הבעיה מלכתחילה.

ההימנעות מלעצור ולהבין את הבעיה, כמעט בהכרח מוליכה ניסיונות לתת מענה לביטוי הנקודתי של הבעיה בלבד, לסימפטום. למראית עין עשוי המענה לסימפטום להיראות כאילו נפתרה הבעיה אך בפועל היא נותרה בעינה ולכן יש להניח שתתבטא במקום אחר, לעיתים חמור מקודמו. כך הוא טבעם של פתרונות טכניים שאינם פועלים על התודעה של האדם; קרי, אינם נותנים מענה חינוכי.

גם פינחס, לכאורה, פתר את הבעיה, שכן בדקרו את איש ישראל והאישה המדיינית עצר את המגפה וקינא את קנאת האלוקים. אך אין מנוס מלשאול את השאלה, האם המגפה הייתה הבעיה או שמא רק הסימפטום?

ברצוני להציע סברה שגורסת שהבעיה העמוקה יותר, אשר בגינה הגיעה המגפה מלכתחילה, היא חוסר היכולת של בני ישראל לשלוט ביצריהם ולהישמע לציווי התורה. בעיה זאת חוזרת על עצמה בתורה אין ספור פעמים מהרגע בו יצאו ממצרים. בכל פעם מקנא הקב"ה את קנאתו, עד שמישהו (משה בתפילתו, אהרון במחתתו, פינחס בחניתו) עושה מעשה ונעצר מחול הדמים. או אז, סופרים את המתים וממשיכים אל המערכה הבאה, וחוזר חלילה. ברם, נראה כי ישראל, מצדם (ואולי יש לומר מצדנו), לא משנים את התנהלותם, והסימפטומים רק מתחלפים.

אלימות קנאית כשל פינחס עשויה לדכא סימפטומים מסוימים, אך לעולם איננה הפתרון לשורש הבעיה. לפעמים מתן מענה אקוטי לסימפטום הוא מה שנדרש, כמו במעשה פינחס; אבל אם לא תגיע אחריו גם בחינה שורשית של הבעיה, הפתרון לעולם יהיה זמני ואף מסוכן. באופן דומה, עבודה על המידות היא תהליך מתמיד הדורש פעולה חינוכית מתמדת. מתן מענים טכניים בלבד לא פועלת על שינוי אופיו של האדם אלא רק מעלימה את הסימפטום ומסתירה את הבעיה, עד שתתעורר במקום אחר.

ד"ר קובי שטיין בן 36. נשוי לשרי. אב לשלושה וחבר קבוצת יבנה. בוגר תואר שלישי בפסיכולוגיה שיקומית מאוניברסיטת בר-אילן. מרצה וחוקר בבית הספר לעבודה סוציאלית באוניברסיטת תל-אביב. חבר בקבוצת "משבי רוח".

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי מופיע באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום [subscribe](#) בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב [unsubscribe](#) בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il